

Tovább, mindig

KÖNYVKRITIKA - KÖVETÉSI TÁVOLSÁG - LXVI. évfolyam, 9. szám, 2022. március 4.

Szerbhorváth György: Nem tudták, hogy tudják. Vajdasági magyar valóságirodalom (1945–1990). Kalligram Kiadó, Budapest, 2021, 438 oldal, 3990 Ft

Szerbhorváth hosszas elemzéseket szentel annak, hogy mit is jelent a vajdasági magyaroknál a fenti „relatív jó ment”. A *jugoszláv kontextus - a Coca-Cola szocializmus* című fejezetben olvashatjuk, hogy 1945 és 1951 között 3.777.776 embert tartóztattak le és 686.000 embert likvidáltak az 1948-as népszámlálás szerint 15.772.098 lakosú Jugoszláviában. Elborzasztó szám, és máris kétségessé válik, hogy mit jelent a „jól ment”. A dolog másik oldala azonban az óriási mértékű társadalmi mobilizáció, az analfabétizmus csökkenése, az ingyenes egészségügyi ellátás, a nők szerepének megváltozása - vagyis a modernizáció és az emancipáció, melynek a magyarok is részesei voltak. A '60-as évektől Jugoszláviában elérhetőek voltak a nyugati tömegkulturális termékek éppúgy, mint a keleti blokk más országaiban tiltott filozófusok, szociológusok művei. Ezekben az időkben „az anyaországgal való kapcsolatépítés fő pillérévé az árucseré, a csempészes vált” (66). A magyarok tehát részesültek a jugoszláviai általános fejlődésből, de a magyar kultúra mégis zárvány maradt, nem sikerült érvényesülnie a soknemzetiségű országban, melynek olyan kulturális csomópontjai voltak, mint Belgrád, Zágráb vagy Szarajevó.